

Gökdelenlerin Yüksekliği Ne kadar Olmalıdır ?

Teknik olanakların artık sınırları kalmamıştır; bugün istenirse 3 kilometre yükseklikte gökdelenler yapmak kabildir. Newyork'ta yapılan yeni binalarla Paris'in La Defense adındaki yeni mahallesi, gökdelenlerin hiç bir surette modern mimarlığın ideal şekilleri olmadığını ispat etmiştir.

Dünyanın en yüksek binası 412 metre (110 kat) yüksekliğinde olan Newyork'taki World Trade Center (Dünya Ticaret Merkezi) geçenlerde bitmiş ve işletmeye açılmıştı. 1974'te ise Chicago'da dünyaca tanınmış posta ile mal gönderme şirketi Sears, Roebuck'ın merkez binası bitecektir, 422 metre yükseklikte olacak bu bina yükseklik rekorunu Newyork'un elinden alacaktır.

Batı Almanya'nın en yüksek binası Leverkusen'de 122 metre yükseklikteki Bayer gökdelenidir, (yapılış tarihi 1962). Avrupa'nın en büyük binası ise Moskova Lomonossov Üniversite binasıdır, 240 metre yükseklik, (yapılış tarihi 1953).

Paris'te Zafer Abidesinin batısında yeni bir gökdelen mahallesi meydana gelmektedir, bunun 150 metre yükseklikte bir kulesi olacaktır. Başlangıçta bu 250 metre olarak düşünülmüştü. Montparnasse istasyonunun 224 metre yüksekliği bulacak olan iş hanı kulesi her saatte Sen nehrinin o canlı sol kıyısının üzerinde 2,5 santimetre yükselmektedir.

Bugün sorulan soru «böyle bir binanın yapılıp yapılamayacağı değil, yapılmasının gerekli olup olmadığıdır».

Gerçekten bu yükseklik manisi, çılgınlığı için bugün teknik hiç bir sınır yoktur. Çeliğin (1735), Portland Çimentosunun (1824) ve betonarme'nin (Joseph Monier) bulunması mimarlara istedikleri kadar yükselmek olanagını kazandırmıştır.

Fransız Eugene Freysiner'in, 1930'da, çelik telleri betonla dökmeden önce çekecek girmek aklına geldi. Öngerilimli çelik çubuk sert ve yük altında olmayan beton tarafından boylu boyuna uzamış olarak tutuluyordu; Betonun basınca karşı olan

dayanıklılığı çelik çubukların çekime karşı olan dayanıklılığı ile tamamlanıyordu (germe beton). Faydası esneklik oluyordu, Amerikada son zamanlara kadar dünyanın en yüksek binası olan Empire State binasının tepesi rüzgârlı bir havada 12 metre kadar sallanmaktadır.

İşte bu buluştan sonra her tarafta yüksek binaların, gökdelenlerin yapımı bir çılgınlık halini aldı. Amerikan yapı endüstrisi besin endüstrisinden sonra ikinci dereceyi bulmaktadır. Batı Almanya'daki rakibi ise yılda Federal Almanya bütçesinin yarısı kıymetinde bina yapmaktadır.

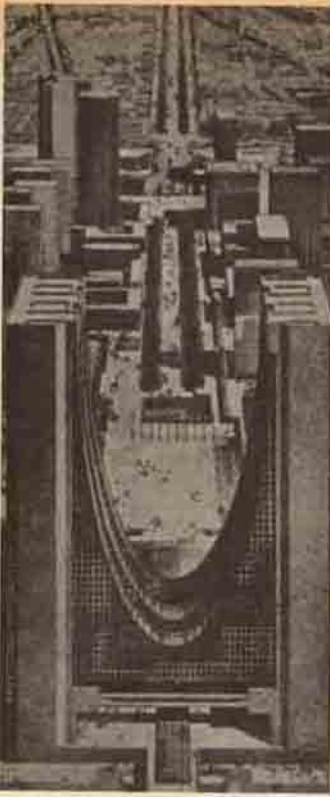
Son zamanlarda ölen ünlü mimar Frank Lloyd Wright iki kilometreye yaklaşan 1528 katlı bir binanın projesini yapmıştı. Londralı meslektaşı Frischmann ise 500.000 insanın oturacağı 850 katlı bir apartman bloku (zemin yüzeyi 120 x 120 metre) yapmak istemiş ve bunun teknik bakımdan mümkün olduğunu iddia etmiştir.

Bütün bu gökdelenlerin karakteristiği üst üste konulmuş kundura kutularına benzemeleridir. Bu «çirkin kutuya benzeyen şeylerin» (Newyork Daily News gazetesi) ilk ortaya atıcısı Mies van der Rohe adında Alman asıllı bir mimardır ve 1920 yıllarında Newyork'ta yapılan saray tahtasına benzeyen binaların bir çeşit düğün pastası şeklinde geliştirmiştir.

Gökdelenlerin ikinci karakteristiği doğrudan doğruya şehrin çok eskimiş binaları arasında bulunması ve bu yüzden aradaki farkın daha kuvvetle belirmesidir. Caracas'ta (Güney Amerika) gökdelenleri slumlar (gecekondu çevresi) çerçeveler.

Son 20 yıl içinde Newyork'ta 200'den fazla gökdelen yapıldı, fakat her üç kottan biri sağlık bakımından yetersiz olduğundan, Belediye gelecek on yıl içinde bu durumu düzeltmek için 800 milyar lira harcamak zorundadır.

Bu durum Paris'te de başka türlü değildir. Esas itibarıyla yeni La Defense mahallesinde üç, dört yıl içinde yuvarlak 100.000 işçi 20 gökdelenle çalışacaktır.

Amerikalı mimar Pei'n La Defense için yaptığı teklif: iki gökdelen arasında bir U.

Paristeki Montparnass gökdelenini ancak Eifel kulesi geçmektedir.

Fransız mimarı Aillaud'un kabul edilen teklifi: Üfukta gökdelenler.

Fakat Paris'teki konutların yarısı yalnız bir veya iki odadan ibarettir, % 23'ünün akar suyu, % 22'sinin kendi tuvaleti ve % 80'inin de duş veya banyosu yoktur.

Bununla gökdelen yapı şeklinin iki karakteristiki meydana çıkmaktadır: birincisi bu mimari, şehrin geleneksel silüetine pek fazla aldırış etmemektedir, ikincisi ise şehir ikmal ve trafik yolları bunların yanından ve içinden pek güç geçmekte ve trafik durumunu daha da kötülemektedir.

İsviçre'de çıkan Weltwoche dergisi, «yapılara dikkatle bakılırsa, onlarda Fransızların zevksizliğinin bütün unsurlarının mevcut olduğu görülmektedir», diye yazmıştır, ki o bununla Zafer Abidesinin öteki tarafında uzakta yapılmakta olan gökdelenleri kasetmektedir.

Aslı Çinli olan Amerikalı mimar J.M. Pei ile ünlü Fransız yapı mühendislerinden Emille Aillaud'un fikirleri tartışma konusu olmuştu. Pei, «La Defense'ta mesele yeni Paris'i yaratmak ve düzenlemektir, fakat aynı zamanda eskiyi de muhafaza etmek», diyordu; «bu yüzden Defense'ın alâmeti olarak önce planlanan 250 metrelik kule yerine daha az yüksekliği olan gökdelenler öngördük, böylece Zafer Abidesinin aradan serbestçe görünmesini sağlamış olduk».

Pei'nin bu teklifi, Defense, Zafer Abidesi - Champs Elysees ekseninin tam optik bir incelenmesi sayesinde geliştirilmişti ve iki gökdelen arasında (54 kat) ayna ile kaplanmış bir U - kemerli öngörülmektedir (resme bkz.) ki bu Zafer Abidesine karşı optik bir denge meydana getirmekteydi.

Fakat Başkan Pompidou'nun da desteğiyle Fransız Aillaud'un tasarısı yarışmayı kazandı. O'nun fikrine göre: «estetik perspektif ve eski zamanların büyük eksenleri çağımızın özgürlüğünü sınırlamamalıdır». Bunun üzerine yakında Zafer Abidesinden bakıldığı zaman görülen o görkemli manzara Defense'da sona erecek, ileri gidemeyecek, çünkü Aillaud orada iki tane 70 metre yüksekliğinde yarı yuvarlak gökdelen manzarayı kapayacaktır.

Bu yüksek kitle yapılarının etrafından geçen şehir ikmal yolları ikinci problemi teşkil etmektedir, bu hususta Newyork bir misaldir. Orada yalnız gökdelen kesiminde, Central Park'ın güneyinde, (8 Km. uzunluğunda) her gün sabahın yedisini ile onu arasında iki milyondan fazla insan işe gitmektedir. Beş kilometre karelik bir yüzeyde —Kennedy Hava Meydanı ile kıyaslanabilir— her gün çalınan insanların en büyük yoğunluğu bulunmaktadır.

Metro günde 4 milyon insanı taşır. Fakat Yeni Dünya Ticaret Merkezinde çalışan 130.000 memurun gidip gelebilmesi için Belediye ancak 5 sene sonra gerekli kamu ulaştırma olanağı sağlayabilecektir. Konutların arasından geçen otomobillerin hızı saatte 6-10 kilometredir. Bazıları bu yüzden işe bir gidiş için 4 saate ihtiyaç gösterirler.

Paris'in Montparnass işhanı kulesinde yakında 20.000 yeni yazı masası bulunacaktır. Fakat o geleneksel hoş sanatkar atelyeleri ve restoranları ile şehrin bu kısmı park imkânlarıyla hiç bir zaman yenden yüklenen bir trafiğin getireceği park zorluğunu karşılayamayacaktır, telefon şebekesi de aynı durumdadır; hattâ halk ağzında onun için «Napolyon'dan kalma» deyimi kullanılmaktadır.

Bu yüksek yapı sisteminin en büyük kötülüğü asıl gökdelenle ilgili değildir, çevre bu yüksek yapı fonksiyonuna kolay kolay uyamamaktadır. Arsa fiyatları konut ve binaların yükselmesini zorunlarken, yatacınfrastrüktürün gelişmesi düşey inşaat temposunun arkasında topallayarak ilerlemektedir.

Newyork'ta bu tecrübe, gökdelenlerden adetâ bir kaçışa sebep olmuştur. Gerçi 500 dev firmadan 125'inin merkezleri buradadır. Bütün toplam büro hacminin üçte biri City'de (şehrin merkezinde) dir. İkinci

ci bir üçte bir inşa halindedir, fakat bunların kiralanıp kiralanamayacağını bugün kimse garanti edemez. Trade Center'in 836.000 metre karesinden 200.000'inin şimdiden boş kalacağı tahmin edilmektedir.

Vali Rockefeller bu Siklop şehriyle ilgilerini kesmek isteyen 42 büyük teşebbüs mevcut olduğunu sanmaktadır. Bunların arasında Shell, Standart Oil, Pepsi Cola, U.S. Brewers Association (108 yıldan beri burada idi), Metro-Goldwyn-Meyer v.b. vardır.

Buna rağmen mimari problemleri git-tikçe daha fazla, işleyen bir saatli bomba ya benzemektedir.

Bundan başka Newyork itfaiyesinin de-yişine göre bu her tarafı kapalı konut ku-tularında (yüksek fırın gibi) bir yangın çıktığı takdirde sıcaklık 1100°C'ye kadar çıkabilmektedir.

Öte yandan Fransız fizikçisi Pierre Pi-ganiol'un uyarılarını da ciddiye almak ge-rekmektedir: «Birçok gökdelen birbirin-den 9 metreden az bir ara ile yapılırsa, sıcaklığı oldukça düşürebilecek bir hava hareketi meydana getirir. Newyork'ta pek iyi bilinen bu belirli Defense projesinin esaslı bir rüzgâr etüdüne tâbi tutulmasına sebep olmuştur. Ne çare ki bunlardan, gökdelenlerin konumları hakkında mantıklı sonuçları çıkarmak ihmal edilmiştir.»

Piganiol ikinci bir nokta üzerinde de durmaktadır. O yüksek binaların parlak (camlı) yüzeylerinin, güneş ışınlarını bir noktada yoğunlamalarını nasıl mani olu-nacağını da bilmediğini söylemektedir. Bu-na benzeyen bir olayla Brüksel'de karşı-laşmıştır, böyle bir binanın önündeki kestane ağaçları o muazzam camların yan-sıttığı güneş ışınlarıyla tamamen «kavrul-muşlardı».

Bütün bu tecrübelerden faydalanılma-dan niçin gökdelenlerin yapımına gidildi-ğinin tipik bir misali Newyork Ticaret Merkezidir. Mal sahibi Newyork Liman Dairesidir, o Newyork yarım adası ile kıta arasındaki otomobil tünelleriyle köprüler-den geçenlerden aldığı geçiş parası ile ya-şayan bir müessesedir. Trade Centerin ya-pılmasıyla bu teşebbüs yollarını daha fazla kapanmasına sebep olmuş, fakat bu da kendi kârını arttırmasına katkıda bulun-muştur.

HOBBY'den